

Atlantlaxens vilda stammar är utrotningshotade

Myten om "glada fjordlaxar" är en lögn som döljer en skadad marin miljö och är ett hot för de vilda laxstammarna. Laxen, "salmo salar", är en av de fiskar som har haft störst betydelse i nordens historia. De vilda atlantlaxarna är utrotningshotade!

Av Petru Dima

I harmoni med naturen och laxen

Den årliga vandrigen av de vilda laxarna var en efterlängtd händelse i människornas livscykel här "uppe" i Skandinavien. År efter år invaderade lättfångade laxar älvarna och gav befolkningen ett viktigt tillskott av näring och vitaminer. Under hundratals år lärde sig människorna att uppskatta laxen och bara ta så mycket som de behövde. Resten gick upp i älvarna och lade grunden till nya generationer av laxar.

De ryssar som idag lever på Kola halvön längs älvarna Litza, Karlovka, Ponoj eller Umba gör samma sak år efter år, som de har gjort under hundratals år. De tar bara ett par procent av den vandrande laxen för eget bruk. De lever i harmoni med naturen och med laxen. De kunde fånga allt och tjäna tusentals dollar. Men de vet att det finns en "morgon dag" och finns det inte lax som leker på de övre delarna av älven, då kommer ingen lax tillbaka. Det här samspelet med naturen har de lärt sig att respektera och vårda.

Foto: Petru Dima

Norsk laxodlingsindustri

Norge har ett av Europas vackraste landskap, med höga berg och djupa fjordar. I dessa

Foto: Erling Olsen

fjordar rinner mäktiga älvar som Namsen eller Alta och hundratals mindre, medelstora och små älvar. Kristallklart glaciärvatten eller humus färgat vatten, Norges älvar är den vilda Atlantlaxens "barnkammare". Men Atlantens vildlaxstammar är allvarligt hotade av utrotning därför att vi människor missköter "barnkammarna" och kringliggande områden.

Hur är det möjligt?

- Vi tillåter utbyggnaden av älvarna för energiproduktion
- Vi tillåter överfiskning av vandrande laxar
- Vi tillåter försämring av det genetiska arvet
- Vi tillåter nedskräpning av lekbottnarna
- Vi tillåter industriella aktiviteter som förgiftar och sprider sjukdomar osv, osv.

Jag får lov att klargöra från början ett viktigt ställningstagande:

**-JAG VILL INTE HA BORT
LAXODLINGSINDUSTRIN!**

Men enligt alla fältobservationer och undersökningar gjorda av både privata och statliga utredare, har slutsatserna varit de samma. Den aktuella laxodlingstekniken pekas ut som en av den största boven i vildlaxens katastrofala situation. Genetiskt "trimmade" (snällare ord för manipulerade) laxar, tvångsmatas med föda som innehåller antibiotika, färgämnen och förmodligen tillväxt hormoner, för att på kort tid, 3 till 4 år, producera så mycket laxkött som möjligt. Vildlaxen behöver i det fria minst dubbelt så mycket tid och nästan perfekta förhållanden, för att växa upp i samma vikter. Men om alla dessa odlade "Ben Johnson" laxar INTE skulle påverka den marina miljön eller vildlaxen....jaaa, då skulle det vara OK för

Foto: Erling Olsen

min del. De vuxna människor som köper och äter den odlade fisken kan själv avgöra vad de vill stoppa i sig.

Exportvärde över 11 miljarder norska kronor

Dagens situation är inte så enkel. Norsk laxodlings-industri hade under 2001 en exportomsättning på 11 miljarder norska kronor. Deras lobbyister påverkar politiker och via marknadsföringskampanjer sprids falsk information. De bygger upp en myt av glada och hälsosamma odlade laxar. Just det, ”glada fjordlaxar”! Men man behöver inte vara smart för att förstå att de där laxarna inte kan vara glada.

Laxodlingsindustrin i Norge är hårt pressad av låga världsmarknadspriser på försäljningsklar odlad lax. Låg kostnad för arbetskraft i länder med svaga miljölager och regler, producerar billigare odlad lax än den i Norge och invaderar marknaden, bland annat i Europa. Marginalerna har blivit väldigt små för de norska odlarna och självklart leder den minsta extra kostnad till att vinsten helt försvinner. I vissa fall riskerar stora fiskodlingsföretag att gå under.

Miljön har låg prioritet

I en sådan extrem konkurrenssituation blir den lägst prioriterade aspekten MILJÖN. Det finns en viktig liten detalj som gör att de lyckas dölja denna skadliga miljöpåverkan. Hundratusentals ton infekterad avföring

hamnar på havets botten där vi inte ser den, inte känner dess lukt och inte heller är direkt påverkade av den. Ser vi den inte...då finns den inte!? Vi accepterar enkelt, det som vid andra industriella djurhållningsaktiviteter är mycket strängt reglerat och övervakat. Lax spillningen är koncentrerad på tusentals hektar av känslig havsbotten, den jäser och producerar giftiga gaser och andra ämnen som negativt påverkar den marina miljön. Effekten är delvis redan känd, men det finns inga pengar för ytterligare forskning, sägs det.

Ur dessa undervattens soptippar och på den odlade laxen har farliga parasiter som Gyrodactilus Salaris ett Eldorado för att utvecklas och att sprida sig till de vilda laxstammarna. Den orsakar en lång, utdragen och plågsam död för både vuxna fiskar och yngel.

Den enda hittills fungerande metoden för att stoppa parasiterna är mycket extrem. Man ”behandlar” (läs förgiftar) älven med Rotenon koncentrat, som är ett toxiskt växtextrakt med tillfällig verkan. Giftet dödar all levande fauna i älvarna. Efter fem års karantän provfiskar man, för att bedöma åtgärden.

I Laerdalsälvens fall, som i så många andra fall, har det visat sig att parasiterna är kvar och nu behövs ytterligare några miljoner norska kronor för en ny ”behandling”. Vem betalar den notan? Inte laxodlingsindustrin,

det kan jag försäkra er. Men så länge tiotal kassar i mynningsfjorden, som sprider sina dödliga sjukdomar till de vildlaxar som varje år vandrar upp i Laerdalsälven, inte flyttas eller läggs ner, kommer alla restaureringsåtgärder att misslyckas. Det är logiskt...eller? Tar man inte bort sjukdomens smitthärd, då är alla andra försök att hejda spridningen tandlösa. Tiotal miljoner norska kronor "kastas i sjön".

Förra året rymde det ur odlarnas kassar minst 600 000 "Ben Johnson" laxar. Dessa följer på sin vandring de vilda laxarna och parar sig med dem. Det skapas "bastarder" som fördärvar den genetiska arvsmassan hos de vilda stammarna. Fiskarna får ett nedsatt immunförsvar och blir lätt angripna av svampsjukdomar som orsakar den plågsamma och utdragna döden. Under tiotal år har på uppdrag av statliga myndigheter undersökningar av laxodlingsverksamheten beställts. Resultatet har varit tonvis med dokument som ingen av beslutsfattarna har läst. Odlingsindustrins lobbyister har förhindrat lagändringar som kunde ha påverkat miljön positivt men inte odlarnas verksamhet.

Som konsument kan du ta ställning

Vi som har startat och jobbar ideellt i The Norwegian Salmon Association, är inga absolutister och radikala djurrättsaktivister. Vi har tillsammans tusentals timmar av konkreta fältobservationer från de norska älvarna. Vi har i våra händer haft både friska och sjuka laxar, under de senaste 40 åren. Vi vet att något är på tok. Vi har sett den alarmerande utvecklingen ute på fältet. Vildlaxen är på väg mot utrotning! Det är viktigt att Ni tar ställning. Det är Ni som bestämmer hur laxen på tallriken skall odlas och om den vilda laxen skall finnas kvar. Vi informerar och försöker vara så objektiva som möjligt. Men tyvärr är informationen skräck inlagande. Detta beror inte på att vi medvetet vill skrämma Er, utan den återspeglar den verklighet som vi ser i de norska älvarna. Det är faktiskt så allvarligt och dystert. Vi behöver inte överdriva. För att lyckas med vår informationskampanj, är vi beroende att Ni tar ställning. På ena sidan finns vi, en handfull miljömedvetna nordiska medborgare, som oavlönat arbetar

hundratals timmar varje år för den vilda laxen och miljön i Skandinavien. På den andra sidan finns en mångmiljard industri som har som högsta prioritet att tjäna pengar...och dölja sin negativa miljöpåverkan.

Vi tror att Ni konsument använder ert sunda förnuft och avgör vem som har mest trovärdighet.

Vad kan Ni göra konkret?

Först och främst sprid denna information vidare till släktingar, vänner och arbetskamrater. Besök vår Internet sida <http://www.norwegian-salmon.com> för ytterligare information och svar på frågor om hur Ni kan hjälpa till. Skriv protestbrev till politiker och myndigheter.

Var försiktiga och kritiska i Er tolkning av information som kommer från laxodlarna själva. Sluta tillsvidare konsumera färsk, rökt och gravad norsk fjordlax eller annan odlad lax av tvivelaktigt ursprung, där information om odlings sättet saknas. Köp fiskarter som inte är utrotningshotade eller som odlas miljövänligt. Ställ frågor om ursprunget av den lax som finns på menylistorna på krogar och matställen. Visa ert ställningstagande genom att ha ett midsommarfirande utan odlad lax på bordet.

Ni som har viktig information som kan hjälpa oss i vårt arbete, hör av er. Ni är viktiga för vår kamp och därför är varje insats uppskattad.

Genom att vara passiva, avsäger ni Er från konstitutionella demokratiska rättigheter.

Sätt STOPP för laxodlingsindustrins miljöförstöring och vildlaxens utrotning. Börja visa att Ni bryr Er genom att inte konsumera norsk odlad fjordlax.

**THE NORWEGIAN SALMON
ASSOCIATION**

och

**Slow Food Skåne - Convivium
Scania**